

Roger Brufau
Marisa Leciñena
Caridad Villar

Aprofitant la xarxa

Aquest article presenta el projecte *Escolta'm* des de la seva vessant del treball en xarxa, tot reconeixent-ne la complexitat i argumentant la necessitat de considerar estructures ja presents als centres educatius, com també la importància de tenir en compte l'infant, la família i tots els agents professionals.

Paraules clau: treball en xarxa, prevenció primària, complexitat, generació de canvi, confiança, tutoria personalitzada.

Un treball en xarxa, un treball en la complexitat

L'escola, com a institució, està inserida en una xarxa de relacions educatives àmplia que fa possible l'articulació d'entorns en què els aprenentatges poden contextualitzar-se, rebre suport i generalitzar-se. L'experiència social de tot l'alumnat s'origina a les famílies i a les escoles. Les persones adultes som conscients que els infants i els adolescents disposen d'àmbits educatius diversos i variats.

Recordant les aportacions de Bronfenbrenner (2002), direm que les xarxes són processos dinàmics encarilats en un context, que varien en la naturalesa i en l'efecte que tenen, en la interdependència mútua que es dona entre les persones i en els seus contextos de desenvolupament (família, escola, veïnat, etc.), com també en la interrelació entre els diferents microsistemes en què es desenvolupen les persones. En relació amb els sistemes com-

***Escolta'm* és un projecte en xarxa, ja que es basa en la interacció de sistemes diversos (alumnat, professorat, famílies i altres professionals) lligats amb el fil de l'escolta**

plexos, convé recordar Solé (2009), quan diu: «Tot sistema complex posseeix elements que, d'una manera o una altra, intercanvien informació entre si a través d'algun mitjà». El que és complex té a veure més amb la naturalesa de les interaccions que no pas amb la naturalesa dels objectes que interaccionen.

Per tant, infants i adolescents es troben enmig d'un conjunt de sistemes que estan relacionats (el familiar, l'escolar, el professional, etc.), entrellaçats en les seves estructures amb característiques específiques que interactuen amb l'objectiu de donar suport material, intel·lectual i moral per tal d'aconseguir la millora en el desenvolupament personal i social.

Escolta'm és un projecte en xarxa, ja que es basa en la interacció de sistemes diversos (alumnat, professorat, famílies i altres professionals) lligats amb el fil de l'escolta. Considera el centre escolar i el seu entorn com un tot, no com la suma de les parts, ni com una part de la realitat de les persones que hi conviuen. Aquest projecte pretén fer un moviment en la complexitat de la vida del centre escolar, influenciant-hi tant dins com fora.

Un treball en xarxa partint d'allò que ja tenim

Actualment, tots els centres on s'aplica el projecte *Escolta'm* tenen en funcionament estructures de suport estable que busquen donar resposta a les necessitats de tot l'alumnat del centre. Ens referim a la CAD (Comissió d'Atenció a la Diversitat) i a la comissió social. En aquestes estructures, hi participa

MONOGRÀFIC

Projecte «Escolta'm». Una experiència de tutoria personalitzada
ACCIÓ TUTORIAL / GENERAL

l'equip directiu de l'escola i/o de l'institut, representants del claustre de professorat i l'EAP (psicopedagoga i treballadora social). En aquestes comissions, hi col·laboren serveis d'atenció a la infància del sector, com ara Serveis Socials, EAIA, CSMIJ, etc., les funcions dels quals estan centrades a abordar les diferents situacions de risc que es detecten i que necessiten una intervenció que va més enllà del marc escolar.

D'aquesta manera, el professorat i, especialment, els tutors i les tutores coneixen molt bé els límits de la seva intervenció tutorial, saben que poden disposar del suport institucional necessari per fer un abordatge específic d'aquelles situacions que poden ser detectades i que són fora del seu àmbit d'actuació.

Constatem que, davant certs indicadors de risc, quan es poden coordinar les actuacions del centre amb actuacions del seu entorn natural i social, estem col·laborant a potenciar els factors protectors i a descobrir les pròpies fortaleses, amb la qual cosa facilitem el procés educatiu de l'alumnat.

Tot i que el treball en xarxa implica prendre consciència dels límits de cada servei, de les pròpies dificultats de coordinació, de les diferents percepcions de la problemàtica i, en definitiva, de la complexitat que comporten diferents situacions, és amb aquest treball en xarxa que es poden generar complicitats, suports, idees alternatives i propostes que potencien les resiliències dels participants, imprescindibles per ajudar a po-

El professorat i, especialment, els tutors i les tutores coneixen molt bé els límits de la seva intervenció tutorial, saben que poden disposar del suport institucional necessari per fer un abordatge específic d'aquelles situacions que poden ser detectades i que són fora del seu àmbit d'actuació

tenciar les resiliències en l'alumnat. Aquesta tasca requereix una actitud reflexiva, flexible i oberta de tots els professionals i les professionals que hi estan implicats.

Tot l'alumnat té un espai i un temps d'escolta personalitzada de forma periòdica i normalitzada, i és a través de la paraula i l'escolta que sorgeixen actuacions inclusives. A l'aula petita, cada nen i cada nena té l'oportunitat d'expressar sentiments, experiències i situacions viscudes. Alguns relats poden portar el tutor o la tutora a detectar indicadors preocupants que, mitjançant un abordatge interdisciplinari, indiquen possibles situacions de risc, i així es poden activar els elements protectors necessaris. És d'aquesta manera tan habitual que es posa en marxa el dispositiu i l'abordatge integral dels diferents professionals, primer fent l'anàlisi de la situació amb els serveis interns i, si cal, es demana la col·laboració dels serveis externs.

La relació amb la diversitat familiar des de la cooperació i la coresponsabilitat facilita el reconeixement de la feina compartida d'educar ampliant les nostres mirades. És necessari acompanyar aquelles persones que ho necessitin des de la comprensió i la complicitat, amb la intenció de potenciar i ajudar a cercar possibilitats i recursos (interns o externs) que poden utilitzar des del mateix sistema familiar per millorar la protecció i convertir els possibles indicadors de risc en capacitats i oportunitats per millorar personalment.

Un treball en xarxa, un treball en prevenció primària

El treball en xarxa que es genera al voltant del projecte *Escolta'm* es pot considerar una intervenció institucional basada en la prevenció primària, ja que es pretén millorar la qualitat de vida de la infància: aprendre a expressar-se i aprendre a escoltar tot potenciant la comunicació.

El fet que sigui un projecte de *prevenció primària inespecífica* li dona una dimensió comunitària. És important enxarxar tot aquell que tingui a veure amb l'alumnat, com recorda Casas (1998) quan defineix les característiques bàsiques de la prevenció primària: té un enfocament comunitari, és interdisciplinària, és proactiva, interconnecta els diferents aspectes de la vida de la gent, utilitza tècniques educatives i socials, orienta per dotar les persones de recursos ambientals i individuals i per afrontar els seus problemes per elles mateixes, amb la qual cosa es promouen contextos socials més justos.

El projecte *Escolta'm*, com a projecte en xarxa, aporta dos vessants més al treball en prevenció primària: responsabilitat i confiança.

- **Responsabilitat.** Cada participant del projecte (alumnat, professorat, persones referents de centre, etc.) té un rol i unes tasques assignades. Això fa que, quan apareixen situacions d'alarma o de risc, els professionals implicats tinguin l'obligació de cenyir-se al paper d'escoltadors, tenint presents els canals

El projecte de tutoria personalitzada *Escolta'm* parteix d'un enfocament sistèmic en l'acció, en què el conjunt de l'alumnat, dels professionals i de les famílies esdevenen la clau de l'èxit que es pugui assolir

de derivació habituals en cas de risc. A l'*Escolta'm*, la responsabilitat dels professionals és escoltar, acompanyar l'alumne quan s'expliqui i, comentar-ho amb els referents de centre.

- **Confiança.** El projecte *Escolta'm* marca una trobada entre iguals: professors entre ells, alumnat i resta de professionals. Promou la *interrelació* entre les persones que hi intervenen, tot generant *espais de confiança* d'on es poden derivar unes altres maneres d'actuar dins i fora del recinte escolar. Es posen en joc tots els recursos de l'alumnat i de les persones adultes, amb la qual cosa es poden prevenir situacions de risc i d'exclusió del sistema escolar.

Un treball en xarxa, una tasca generadora de canvi

És un projecte que sap que, utilitzant les capacitats dels alumnes i els professionals, mitjançant l'ús de la paraula, de la *comunicació* i de l'*escolta activa*, es generen canvis que són difícilment quantificables a curt termini, però que, al capdavall, esdevenen transformacions positives i profundes. El projecte pretén establir un canvi de mirada en les relacions formals, ampliant possibilitats, valorant els potencials de les persones, alhora que es confia en les capacitats i en les competències que facilitaran que cada alumne pugui seguir la vida escolar amb perspectiva de futur.

MONOGRÀFIC

Projecte «Escolta'm». Una experiència de tutoria personalitzada
ACCIÓ TUTORIAL / GENERAL

Finalment, podem concloure que el projecte de tutoria personalitzada *Escolta'm* parteix d'un enfocament sistèmic en l'acció, en què el conjunt de l'alumnat, dels professionals i de les famílies esdevenen la clau de l'èxit que es pugui assolir.

HEM PARLAT DE:

- Acció tutorial.
- Orientació i tutoria.
- Atenció a la diversitat i necessitats educatives especials.

Referències bibliogràfiques

BRONFENBRENNER, U. (2002): *La ecologia del desarrollo humano*. Barcelona. Paidós.

CASAS, F. (1998): *Infancia: Perspectivas psicosociales*. Barcelona. Paidós.

SOLÉ, R. (2009). *Redes complejas*. Barcelona. Metatemas Busquets.

Roger Brufau

EAIA III del Patronat Comarcal d'Atenció
a les Persones del Baix Llobregat (Barcelona)

roger.brufau@gmail.com

Marisa Leciñena, Caridad Villar
EAP Ciutat Vella. Barcelona

mlecinen@xtec.cat

cvillar@xtec.cat

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de setembre de 2009 i acceptat el mes de novembre de 2009 per ser-hi publicat.

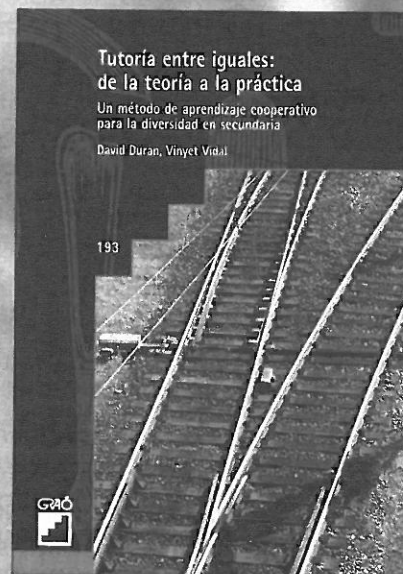
TUTORIA ENTRE IGUALES: DE LA TEORÍA A LA PRÁCTICA

Un método de aprendizaje cooperativo para la diversidad en secundaria

DAVID DURAN, VINYET VIDAL

189 PÁGS. 18,70 €

La tutoria entre iguals és un mètode d'aprenentatge cooperatiu a través del qual un alumne (l'alumne tutor) aprèn ensenyant al seu company (l'alumne tutorat), que a la vegada aprèn gràcies a l'ajuda personalitzada i permanent que ha rebut. Així doncs, es tracta d'una estratègia que aprofita pedagògicament les diferències entre els alumnes i ens permet veure la diversitat no pas com a un problema, sinó com a un recurs.

LLIBRE EN CASTELLÀ

C/ Hurtado, 29
08022 Barcelona

Fax: 933 524 337 Tel.: 934 080 464
www.grao.com graoeditorial@grao.com